

ANUARIO BRIGANTINO

Historia - Arte - Literatura - Antropoloxía - Entidades culturais e deportivas - Acontecementos do ano - Administración Municipal

Fundado por D. Francisco Vales Villamarín

Director: Alfredo Erias Martínez
Secretario e asesor: Julio Cuns Lousa

Asesores:

Manuel Ares Faraldo
José Antonio Miguez Rodríguez

Colaboradores técnicos:

Ramón Faraldo Pardo
Carlos Fernández Fernández
Francisco López Riveiros
Isidro López Yáñez
M^a del Pilar Vázquez Ares
José Mª Veiga Ferreira

EXCMO. CONCELLO DE BETANZOS

1996

n.º 19

Dos traballos asinados
responderen os seus autores; dos
demais, a dirección do
ANUARIO BRIGANTINO

Data límite de admisión de
orixinais:
31 de MARZO

**REDACCIÓN E
INTERCAMBIO**

Excmo. Concello de Betanzos
**Arquivo e Biblioteca
Municipais**

Rúa Emilio Romay, 1
15300 Betanzos, A Coruña
Galicia, España
Tlf. e Fax: (981) 771946

O ANUARIO BRIGANTINO é analizado
sistematicamente polo "CENTRO DE
INFORMACIÓN Y DOCUMENTACIÓN
CIENTÍFICA" (C.I.N.D.O.C.) do C.S.I.C. e incluído
na base de datos ISOC. Ésta ofrece información sobre
artigos publicados en máis de 1.000 revistas
especializadas nos diferentes campos do
coñecemento que pertencen ás Humanidades ou ás
Ciencias Sociais.

A base de datos ISOC, accesible en liña desde
calquer PC ou terminal de ordenador pola rede
telefónica conmutada ou por liñas especializadas para
a transmisión de datos (X-25), distribúese tamén en
CD-ROM e en forma de repertorios bibliográficos
impresos.

O seu enderezo é:
Calle Pinar, 25, 3º, 28006 MADRID
Tlf.: (91)4112220
Fax.: 5645069

Así mesmo, os traballos do ANUARIO
intégranse nas bases de datos da BIBLIOTECA
XERAL da UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE
COMPOSTELA.

Cuberta:

A estela funeraria romana de Mazarelas (Oza dos Ríos, A Coruña), actualmente no Museo Arqueolóxico e Histórico da Coruña. Un vaciado pode verse tamén no Museo das Mariñas de Betanzos.

Contracuberta:

Escudo de Betanzos, deseñado e pintado por Dª Rosina Martínez no 1958, seguindo nas cores e demais elementos os traballos de seu pai, D. Francisco Javier Martínez Santiso.

Deseño da cuberta, composición e maqueta: Alfredo Erias.

Depósito Legal: C-1275/97

ISSN: 1130-7625

Imprime: LUGAMI. Travesía da Torre, 4, Betanzos.

*Ilmo. Sr. Don Manuel Lagares Pérez
Alcalde-Presidente do Excmo. Concello de Betanzos.*

OAnuario Brigantino segue aquí, aportando unha mancha de traballos para o presente e o futuro da cultura de Galicia e de máis aló. Estamos xa no nº 19 e non deixou de saír nunca desde que se recuperara no 1981 (xa saben que se creou no 1948). Este esforzo permanente por manter o Anuario a flote vai paralelo a outros feitos culturais que manteñen a Betanzos na posición histórica que nunca perdeu de todo, a pesar de non ser desde 1834 capital de provincia.

O Museo das Mariñas, por exemplo, abriu este ano a espectacular sala "Colección Jiménez-Cossío", gracias á xenerosidade de Dª Natalia Jiménez de Cossío, con bordados desde o s. XVI ata comezos do XX, ademais de abanicos e outras maravillas difíciles de ver mesmo en museos especializados. É a nosa conexión cunha familia, a de D. Manuel Bartolomé Cossío, que se constituiu no epicentro da intelectualidade española antes da Guerra Civil, á beira da Institución Libre de Enseñanza, e que ten a súa casa moi perto de nós, en San Fiz de Vixoi.

Non quero esquecer tampouco os traballos de restauración e rehabilitación do Pasatempo, que realiza a Escola Taller e que confío volverán ó esplendor o que ata hai pouco só eran unhas venerables ruínas.

E como telón de fondo que afectou a toda a vida da cidade, e que ten tamén unha fonda vertente cultural, este ano comenzaron os traballos de construción dun aparcamento subterráneo na Praza dos Irmáns García Naveira, de maneira que poidamos ter uns servizos que demanda a vida moderna, sen que na superficie o popular Campo perda ningunha das súas características básicas.

En fin, Betanzos segue a camiñar, e quero, como sempre nesta ocasión, manifestar o meu especial agradecemento ó Director do Anuario Brigantino, D. Alfredo Erias, así como ó Delegado de Cultura, D. Francisco Díaz, sen esquecer os innumerables colaboradores.

¡Gracias a todos!

Dúas imaxes da Praza dos Irmandiños ("O Campo"): a de arriba, de xuño de 1996, e a de abaixo de comezos do ano seguinte. Fotos: Alfredo Erias.

ÍNDICE

HISTORIA...

- La religiosidad *callaica*: estela funeraria romana de Mazarelas (Oza dos Ríos, A Coruña), cultos astrales, priscilianismo y outeiros, por LUIS MONTEAGUDO 11
- Aporte sobre vellos cultos no Monte de Chamorro (Ferrol), polo Grupo de Arqueoloxía da Terra de Trasantos 119
- El Capitán Cristóbal Díaz y la invasión de La Coruña en 1589: La pequeña historia de un militar brigantino, por JOSÉ GARCÍA ORO 123
- Fidalgos das Mariñas: Os Leis de Lema e Mondoí, por ALFREDO ERIAS 129
- Descubrimiento y explotación de las calizas de Moeche por el mineralogista alemán J. A. Pensel (1806-1812), por ANTONIO MEIJIDE PARDO 171
- A chegada da luz eléctrica a Betanzos, por XESÚS TORRES REGUEIRO 185
- Medicina y moral: La lucha contra las enfermedades venéreas en A Coruña (1920-1930), por CARLOS M. FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ 195
- As mulleres coruñesas a comenzos do s. XX: Achegamento á súa estrutura demográfica e profesional, por FLORINDA Mª BLANCO LOURO 205
- O asociacionismo en Culleredo na Segunda República, por CARLOS PEREIRA ... 219
- El incendio del convento en 1936: la historia no contada, por ANDRÉS BEADE DOPICO 229

ARTE, LITERATURA, ANTROPOLOXÍA...

- Algunas representaciones de vicios en el románico gallego: la lujuria, por Mª DEL PILAR CARRILLO LISTA y J. RAMÓN FERRÍN GONZÁLEZ 235
- Representaciones de gaiteros en monumentos brigantinos, por FRANCISCO VALES VILLAMARÍN 245
- Sorpresa no Pasatempo de Betanzos: Aparece unha lauda sepulcral do s. XV, por ALFREDO ERIAS 249
- Los cruceros de la comarca de Betanzos (II), por JUAN JOSÉ BURGOA FERNÁNDEZ 251
- Antonio Vázquez, pintor de Betanzos, foreiro do mosteiro de Toxosoutos, por CLODIO GONZÁLEZ PÉREZ 271
- A prosodia musical na melodía galega, por MARGARITA SOTO VISO 273
- Alfonso R. Castelao, un miembro de la Generación del 14, por ISABEL GÓMEZ RIVAS 279
- Literatura, historia e mito, por CONCEPCIÓN DELGADO CORRAL 307
- A *Fuliada*: brigantina y coruñesa, por JOSÉ ANTONIO MIGUEZ 319

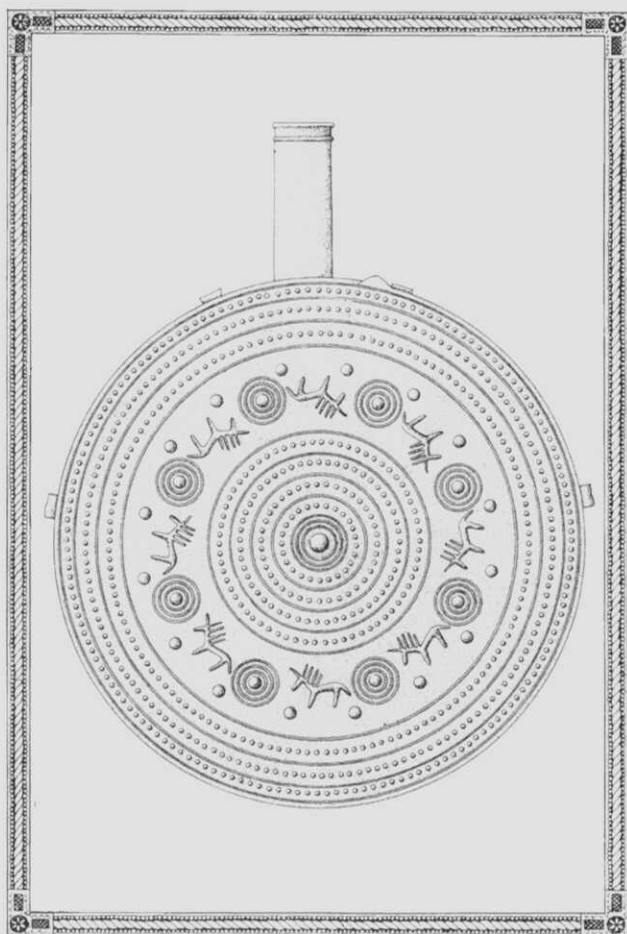
-Precisiones biográficas sobre Fernando García Acuña, por JOSÉ ANTONIO MIGUEZ	331
-Poemas de la vejez, por JOSÉ ANTONIO MIGUEZ	343
-Betanzos ante el objetivo fotográfico de LVC (III)	349
-Artesanía de élite en el Museo das Mariñas, por MAÍNO	355
-De la cilla de un maestro: Ayer y hoy, según el criterio de su Real Academia, de casos dificultosos en la enseñanza de la ortografía española (y III), por BRAIS DA BOUZA	359

ENTIDADES CULTURAIS E DEPORTIVAS...

-Entidades e asociacións culturais	377
-Presentación da «V Mostra Documental de Betanzos», por XULIO CUNS	377
-Restauración del Pasatiempo, por JOSÉ CRESPI RODRÍGUEZ	385
-Conservatorio Municipal de Música, por PEDRO NOYA LÓPEZ	387

ACONTECEMENTOS DO ANO

-Pregón da Festa do Viño, por AUGUSTO CÉSAR LENDOIRO	395
-Presentación da mostra e do libro «El Globo de Betanzos», por ALFREDO ERAS MARTÍNEZ	403
-Pregón das Festas de San Roque, por CRISTINA ALMEIDA CASTRO	407
-Función do Voto: Invocación do Alcalde a San Roque, Patrón da Cidade, por MANUEL LAGARES	411

HISTORIA...

Imaxe do "Peirao" de Betanzos nas primeiras décadas do s. XX.